

DİYARBAKIR
ÇOCUK HAKLARI ODAKLI
KRİZ YÖNETİM AĞI

**6 ŞUBAT 2023
DEPREMİ SONRASI
DİYARBAKIR'DA OLUŞTURULAN GEÇİCİ
BARINMA ALANLARININ ÇOCUK HAKLARI
BAĞLAMINDA YERLEŞİM, DONANIM VE
HİZMETLER AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DİYARBAKIR
18 ŞUBAT 2023

DİYARBAKIR ÇOCUK HAKLARI ODAKLI KRİZ YÖNETİM AĞI

6 ŞUBAT 2023 DEPREMİ SONRASI DİYARBAKIR'DA OLUŞTURULAN GEÇİCİ BARINMA ALANLARININ ÇOCUK HAKLARI BAĞLAMINDA YERLEŞİM, DONANIM VE HİZMETLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

6 ŞUBAT DEPREMİ
2023

DİYARBAKIR
18 ŞUBAT 2023

KÜNYE

Saha Ekibi: Azize Eskimiş, Baver Arslan, Berfin Dayan, Elif Cemre İzgi, Gülistan Bağır, Leyla Berrin Ayyıldız, Mehmet Kaya, Melek Demir Aytaş, Meral Atan Cuban, Merve Uluk, Nursel Sarıoğlu, Oğur Aytekin, Romedi Sanli, Serhat Özakbaş, Servet Tunç, Şeyma Şık, Şirvan Yakut, Tuğba Bayındır, Yusuf Özdemir, Zilan Baran

Saha Koordinasyonu: Abdullatif Meşe, Huriye Hamidi, Yeter Erel Tuma

Raporu Hazırlayanlar: Alper Yalçın, İlke Cambazoğlu

Katkı Sunanlar: Aysel Fidan, Aysun Koca, Elif Ertekin, Gizem Kıyıcı, İpek Kay, İsmet Elif Kılıç

AĞ BİLEŞENLERİ

Barış İçin Kültürel Araştırmalar Derneği

Çocuk Çalışmaları Derneği

Çocuklar İçin Adalet Derneği

Diyarbakir Barosu Çocuk Hakları Merkezi

Eğitim Emekçileri Sendikası Diyarbakir Şubesi

Ekoloji Derneği Çocuk Komisyonu

GİYAV Göç ve İnsani Yardım Vakfı

İnsan Hakları Derneği Diyarbakir Şubesi Çocuk

Hakları Komisyonu

Lotus Genç Alan Derneği

Mezopotamya Psikologlar İnisiyatifi

Rengarenk Umutlar Derneği

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Önce Çocuklar Derneği

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
YÖNTEM VE SINIRLILIKLAR	4
GEÇİCİ BARINMA ALANLARINDA KİMLER KALİYOR ?	5
BÖLÜM 1: BARINMA ALANLARI	6
1.1. Barınma Alanlarının Konumu	6
1.2. Barınma Alanlarının Çökme Tehlikesi Olan Yapılarla Yakınlığı	7
1.3. Barınma Alanlarının Sağlık Alanlarına Yakınlığı	7
1.4. Yatakların ve Uyuma Alanlarının Koşulları	8
1.5. Mahremiyet	9
1.6. Işıklandırma ve Yönlendirme İşaretleri	10
1.7. Barınma Alanlarında Yangın Tedbiri	10
BÖLÜM 2: YEMEK ALANLARI	11
2.1. Çocukların Gıdaya ve Suya Erişimi	11
2.2 Erişilebilirlik	12
BÖLÜM 3: SAĞLIK ALANLARI	12
3.1. Psiko-sosyal Destek Mekanizması	12
3.2 Çocukların Medikal Malzemelerden Korunması	12
BÖLÜM 4: KİŞİSEL HİJYEN	13
BÖLÜM 5: TUVALET VE DUŞ ALANLARI	13
BÖLÜM 6: ALTYAPI VE GÜVENLİK	14
6.1. Atık Yönetimi	14
BÖLÜM 7: ÇOCUK ALANLARI	15
7.1. Oyun Alanlarının Varlığı: Yaşa, Gelişimsel Özelliklere Göre Çeşitliliği	15
7.2. Oyun Alanlarının Güvenliği	15
SONUÇ VE ÖNERİLER	16
EK : GEÇİCİ BARINMA ALANLARI KONTROL LİSTESİ	19

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde sabaha karşı 04.17'de 7.7 Pazarlık ve aynı gün öğleden sonra 7.6 büyüklüğünde Elbistan merkez üslü iki deprem yaşanmıştır. Bu depremler ve peşi sıra seyreden 6 şiddetini bulan artçı sarsıntılar Kahramanmaraş başta olmak üzere Hatay, Adana, Osmaniye, Adıyaman, Şanlıurfa, Malatya, Gaziantep, Kilis ve Diyarbakır'ı yoğun şekilde etkilemiştir.¹ AFAD'ın 16.02.2023'te yayınladığı 32. basın bültenine göre, depremin etkisinin daha yoğun hissedildiği belirlenen ve yukarıda sayılan 10 il ile sonradan eklenen Elazığ dahil toplam 11 ilde, AFAD, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Kızılay tarafından 172.265 çadır kurulmuştur.²

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, 15 Şubat 2023 tarihinde yaptığı açıklamada, Diyarbakır'da 397 kişinin hayatını kaybettiği, 902 kişinin yaralı olarak çıkarıldığını, bu yaralılarından 863'ünün taburcu edildiğini, 39 kişinin ise hala tedavisinin sürdüğü bilgisini paylaşmıştır. Hayatını kaybeden veya yaralanan hayvanlara yönelik bir veri ise paylaşılmamıştır. Bozdağ, geçici barınma alanlarına dair yaptığı açıklamada, kurulan 9 çadır alanıyla beraber, barınmaya açılan kamuya ait binalarda, sosyal tesislerde, Kredi Yurtlar Kurumu'na ait yurtlarda, ortaöğretim pansiyonlarında, spor tesislerinde, gençlik merkezleri ve camilerde günlük yaklaşık toplam 200.000 kişinin kaldığını belirtmiştir. 2.200 çadırdan oluşan bir çadır kent ve 675 konteynerden oluşan bir konteyner kent kurma çalışmasının sürdüğü bilgisi de paylaşılmıştır.³

Depremlerin ardından Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası'nın desteğiyle yaptığı hasar tespit çalışmaları devam etmekle birlikte son yapılan çalışmalara göre 26 yıkık, 25 acil olarak yıkılması gereken, 261 ağır hasarlı bina tespit edilmiştir. Doğrudan riskli olduğu saptanan yapılar ile riskli yapıların çevresindekiler karantina altına alınmış, girişler engellenmiştir. Diyarbakır Kent Koruma ve Dayanışma Platformu Kriz Masası'nın tespitlerine göre yaklaşık 250 bin kişinin evine giremediği tahmin edilmektedir.⁴

Afetin hasar verdiği kentsel/kırsal alanlarda yaşayan insanların ihtiyaçlarını gidermek için farklı alanlarda çalışmalar yürüten ağ/platformlar kurulmuştur. Afetten hemen sonra kurulan ağ/platformlardan biri olan Diyarbakır Çocuk Hakları Kriz Yönetim Ağı afet zamanlarında çocukların maruz kalabilecekleri hak ihlallerini izlemek, raporlamak ve bunlar neticesinde tespit edilen ihtiyaçların giderilmesine yönelik çalışmalar yürütmek üzerine bir araya gelmiştir.

Yaşanan afetten sonra Diyarbakır'da toplanma alanlarında bulunan çocukların durumlarını tespit etmek üzere geçici barınma alanlarının çocuk hakları açısından uygunluğunu değerlendirmek üzere bir çalışma başlatılmıştır.

Saha çalışmasına çıkılan 9 Şubat 2023 tarihinden, bu raporun yazım sürecinin sona erdiği 18 Şubat 2023 tarihine dek geçen zamanda, geçici barınma alanları ve yeni inşa edilen/edilecek barınma alanlarına dair çeşitli bilgi ve iddialar edinilmiştir. Bu bilgi ve iddialar, ciddiye alınması gereken insan hakları ihlallerine işaret etmektedir.

¹<https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni7>

²<https://www.afad.gov.tr/kahramanmaraşta-meydana-gelen-depremler-hk-basin-bulteni-32>

³Bekir Bozdağ Açıkladı: Diyarbakır Depreminde Son Durum, 16.02.2023:
<https://www.mucadelegazetesi.com.tr/bakan-bozdağ-acıkladi-diyarbakir-depreminde-son-durum>
Erişim Tarihi: 18.02.2023

⁴<https://medyascope.tv/2023/02/13/medyascope-deprem-bolgesinde-ferit-aslan-diyarbakirdan-bildiriyor-25-bin-anin-acilen-yikilmasi-gerekliyor-261-bina-agir-hasarli-250-bin-kisi-evlerine-giremiyor/>

Edinilen bilgi ve iddialar şu şekildedir:

- Bazı geçici barınma alanlarında uyuz salgınının başladığı öğrenilmiştir.
- Dicle Nehri kenarına kurulmakta olan, 4.200 çadır kurulacağı söylenirken bataklık alana denk gelmesi ardından 2.200 çadır kurulması olması planlanan 8. çadır alanını, Diyarbakır'da ikamet ettiğini ve evinin kalınamayacak durumda olduğunu e-devlet veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı sitesi üzerinden edinilen hasar raporuyla kanıtlayan kişilerin kullanabileceği bilgisine ulaşılmıştır. Çadır kentin kurulduğu alanın mevsim koşullarının değişmesiyle taşkın ve sel riski içereceğine, atık yönetimi sağlanmasının zorluğundan ötürü salgın riskini barındırdığına yönelik meslek örgütlerinin açıklamaları bulunmaktadır. Yeni hak ihlallerinin önlenmesi amacıyla barınma alanlarının güvenli bölgelerde kurulması gerektiği belirtilmiştir.⁵
- Yeni kurulan çadır kente taşınma öncesinde ailelerin yönlendirildikleri yurtlara sivil toplum örgütlerinin çocuk oyun alanı kurmak ve izleme yapmak için erişimlerine izin verilmeyeceği yönündeki iddialar, bu tür yaşam alanlarında daha evvel yaşanan çocuk hak ihlallerine ilişkin deneyimleri akla getirmesi sebebiyle endişe doğurmaktadır. Yurtlar, çadır kentler gibi yaşam alanlarında gerçekleşecek tüm ihlallerin takipçisi olunacaktır.

Diyarbakır Çocuk Hakları Odaklı Kriz Yönetim Ağı olarak yukarıda yer verilen iddia ve bilgilerin ve geçici barınma alanlarının mevcut koşullarının takipçisi olacağız.

YÖNTEM VE SINIRLILIKLAR

Bu saha araştırması, depremin ardından Diyarbakır'da kurulan geçici barınma alanlarının ve devletin bu alanlardaki çocuk haklarına dair yükümlülüklerini izleyebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu rapor 9.02.2023 tarihinde, 5 çadır alanı (Sümer Park, Kent Meydanı, Park 75, Newroz Park ve Toptancılar), 5 spor kompleksi (Diyarbakır Stadyumu, Bağlar Belediyesi Spor Salonu, Şehitlik Köşkler, Seyrantepe, Amedspor Talaytepe Tesisleri), 3 düşün salonu (Zirve Park, Demirok ve Pırlanta) ile 1 camide (Kurşunlu Cami'nde) yapılan izlemelere dayanmaktadır. Seyrantepe içinde 2 ayrı, Amed Spor Tesisleri'nin içinde ise 3 ayrı merkezden yönetilen ayrı barınma alanları bulunmaktadır. Aynı alanda olsa dahi ayrı merkezlerden yönetilen alanlar hesaba katıldığında 17 geçici barınma alanı ziyaret edilmiş ve EK1'deki kontrol listesi uygulanmıştır. Bu geçici barınma alanları, depremin yaşanmasının ardından ilk kullanılmaya başlanan yerler olmaları, geniş toplanma alanları olmaları ve çadırkentler kuruluncaya kadar süreklilik arz edeceği düşünülen yerler olmaları sebebiyle seçilmiştir.

Hasar tespit çalışmaları devam ettiği için geçici barınma alanlarında sirkülasyonlar yaşandığı, bu alanlarda kalan kişilerin düzenli kaydının tutulmadığı ve sivil toplum kuruluşlarının sınırlı bir alana ulaşabildiği için bu rapor ve gözlem çalışması pilot çalışma olarak değerlendirilmelidir.

Geçici barınma alanlarında AFAD yetkililerinin gözlemci heyetlere inceleme izni vermemesi nedeniyle gözlemlerden kısıtlı bir veri elde edilmiş, bazı barınma alanlarında bağımsız gözlem yapılamamış, yalnızca yetkililerle görüşme yapılabilmektedir. Yetkililerin çocuk haklarına dair bütüncül bir bilgiye sahip olmaması ihtimali, bu barınma alanlarından edinilen bilgilerin doğruluğunun tartışılmasını gerektirmektedir. Yetkililerin verdiği bilgilerin doğruluğunu teyit edebilmek için henüz bir teyit sistemi oluşturulmamıştır. Bu nedenle raporda yazılan her bilginin tamamen doğru olduğunu savunmak mümkün değildir.

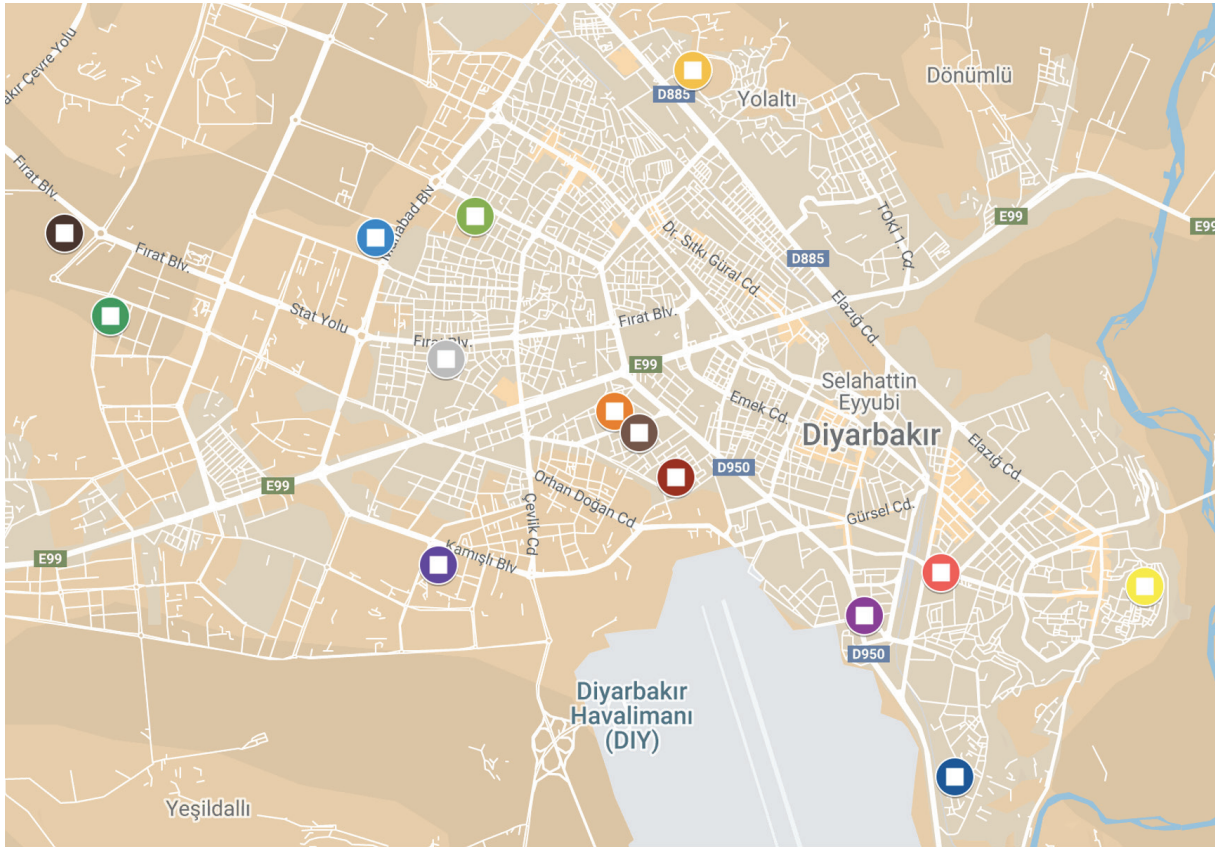
⁵TMMOB'dan Dicle Nehri Kenarında çadır kent kurulmasına tepki: Taşkın ve sel riski var, 17.02.2023: <https://sputniknews.com.tr/20230217/tmmobdan-dicle-nehri-kenarinda-cadir-kent-kurulmasına-tepki-taskin-ve-sel-riski-var-1067166894.html> Erişim Tarihi: 17.02.2023

Deprem bölgesindeki geçici barınma alanlarında insan haklarına dair izleme faaliyetleri gerçekleştirecek kişi veya kurumların birincil ve ikincil bilgi kaynakları araştırarak her bilgiyi teyit edecek bir mekanizma kurması önerilir.

GEÇİCİ BARINMA ALANLARINDA KİMLER KALİYOR ?

Gözlem yapılan tarihte, izlenen 17 alan haricinde de kafeler, okullar vb. yapılar da dahil olmak üzere sayıları 160'ı bulan ve genel olarak 100'ün üzerinde geçici barınma alanı oluşturulduğu bilinmektedir. Geçici barınma alanlarına dair sayı ile bu alanlarda kalan kişilerin sayıları bina hasar tespit çalışmaları sürdüğü için artıp azalmaktadır. Geçici barınma alanı olarak tahsis edilen Behrampaşa Cami gibi hasarlı olduğu sonradan tespit edilen alanların kapatılmasıyla diğer barınma alanlarında ikamet edenlerin sayılarının değiştiği gözlemlenmiş, barınma alanları arasında ve gece ile gündüz zamanlarında sirkülasyon olduğu tespit edilmiştir. AFAD'ın geçici barınma alanlarına yönelik kayıt sistemi oluşturmadığı, sayıların net tutulmadığı anlaşılmıştır.

Harita 1 : Geçici Barınma Alanlarının Konumları

■ Diyarbakir Stadyumu	■ Toptancılar Çadır Alanı
■ Amed Spor Tesisleri	■ Pırlanta Dügün Salonu
■ Park 75	■ Bağlar Belediyesi Spor Salonu
■ Kent Meydanı	■ Demirok Dügün Salonu
■ Zirve Park Dügün Salonu	■ Sümer Park
■ Newroz Park	■ Köşkler Spor Salonu
■ Seyranteppe Spor Kompleksi	■ Kurşunlu Cami

Gözlem yapanların notlarına ve Amed Sağlık Platformu'nun 8 Şubat tarihli verilerine göre erişilebilen takribi çadır ve barınan kişi sayıları şu şekildedir;

- Sümer Park Çadır Alanı'nda yaklaşık 100 çadır bulunmakta, bu çadırlarda ise ortalama 1100-1200 kişinin kaldığı düşünülmektedir.
- Kent meydanında kurulan çadır alanında 130 civarı çadır olduğu düşünülmekle birlikte görevlilerin tam sayıyı bilmediğine ilişkin gözlemler bulunmaktadır. Bu alanda 1300 kişinin olduğu tahmin edilmektedir.
- Park75 çadır alanında yaklaşık 120 çadırın kurulduğu, en az 2000 kişinin yaşadığı düşünülmektedir.
- Toptancılar çadır alanında 50'ye yakın çadır olduğu ve bu çadırlarda 500 civarı kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir.
- Newroz Park'ta ise 165-170 çadır bulunduğu, çadır kurulması için sırada bekleyen 5 aile olduğu ve 5-6 ailenin de kendi imkanlarıyla bu alanda çadır kurduğu bilgisi edinilmiştir. Alanda ikamet eden yaklaşık 1600 kişi bulunmakta, çocukların sayısının ise yaklaşık 500 kişi olduğu düşünülmektedir. Bazı çadırlarda 3-4 ailenin beraber kaldığı, yaklaşık 20-30 kişinin 1 çadırı paylaştığı gözlemlenmiştir.
- Diyarbakır Stadyumu'nda 4000- 5000 arası kişinin kaldığı, kalanlardan yaklaşık 2100'ünün 0-15 yaş arasındaki çocuklardan oluştuğu görülmüştür. 0-12 yaş arası 1100, 12-15 yaş aralığında 1000 çocuk olduğu tahmin edilmektedir. 15-18 yaş aralığındaki çocuk sayısına dair net bir bilgiye erişilememiştir.
- Bağlar Belediyesi Spor Salonu'nda yaklaşık 1400 kişinin barındığı, yaklaşık 300 kişinin çocuk olduğu düşünülmektedir.
- Zirve Park Düğün Salonu'nda da gece ve gündüz saatlerinde sirkülasyon olduğu anlaşılmış, gündüz yaklaşık 70, gece ise 300'e yakın kişinin kaldığı bilgisi edinilmiştir. Çocukların sayısına dair bir bilgiye erişilememiştir.
- Kurşunlu Cami bahçesinde yaklaşık 20-30 çadırın kurulduğu, bu çadırlarda yaşayan yaklaşık 300 kişiden 80'inin çocuk olduğu tahmin edilmektedir.

1. BARINMA ALANLARI

1.1 Barınma Alanlarının Konumu

Sümer Park çadır alanı, Newroz Park Çadır Alanı ve Kent Meydanı'ndaki çadır alanının çamurlu bölgeye kurulduğu veya yağış olduğu durumlarda çadırlara su sızıntılarının olduğuna ilişkin gözlemler edinilmiştir. **Park 75 Çadır Alanı**'nda da zemin yapısının güvenli ve temiz barınma koşullarının sağlanması için uygun olmadığı, çadır önlerinde çamur problemini önlemek amacıyla halıfleks kullanıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle, **Newroz Park Çadır Alanı**'ndaki olumsuz koşulların yalnız yağıştan kaynaklanmadığı, parktaki bozuk çeşme ve borulardan ötürü çamurlu bir alan olduğu, bu sebeple geçici barınma alanı olmaya uygun olmadığı görülmüştür. Boruların açıkta olması ve yolların bozuk olması dolayısıyla da çocukların güvenliği için uygun koşulların oluşturulmadığı tespit edilmiştir.

Diyarbakır'da gözlem yapılan geçici barınma alanlarının bir çoğu mevsim şartlarına uygun değildir.

Özellikle Sümer Park, Kent Meydanı, Newroz Park, Şehitlik Köşkler Spor Salonu ve Toptancılar isimli alanlarda tahmini olarak toplam 5000-6000 arası insan kalmaktadır ve bu barınma alanlarının bir an önce mevsim şartlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Gözlem yapılan 17 geçici barınma alanının hepsinin ilk günden organize edildiği veya bu alanlar içinde yer alan çadır alanlarının ilk günden kuruldukları anlaşılmaktadır. Ancak geçici barınma alanlarının hemen hepsinde ısıtıcı vb. aletlerin ilk günden tahsis edilemediği, elektriğin 4. gün bağlandığı, Newroz Park gibi çadır alanlarının bazılarında elektriğin geç bağlandığı, bu ve benzeri nedenlerle barınma alanlarında mevsim şartlarına yönelik değişikliklerin gecikmeli yapılabildiği gözlemlenmiştir. Pırlanta Düğün Salonu'nda kurulan geçici barınma alanında, erkeklerin kaldığı kısmın mevsim şartlarına uygun olarak düzenlenmediğine yönelik gözlemlerin de desteklediği gibi, aynı çadır alanı içindeki koşulların kendi içinde farklılıklar gösterdiğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

1.2. Barınma Alanlarının Çökme Tehlikesi Olan Yapılarla Yakınlığı

Barınma alanları genel itibariyle çökme tehlikesi olan yapıların yakınına kurulmamıştır ancak devam eden hasar tespit çalışmaları her geçen gün yıkılma tehlikesi olan yeni binalar tespit etmektedir. Örneğin 2.000 kişinin kaldığı, Sur ilçesindeki Behrampaşa Camii'nin riskli bir yapı olduğu sonradan tespit edilebilmiştir.

1.3. Barınma Alanlarının Sağlık Alanlarına Yakınlığı

Barınma alanları içinde sağlık hizmeti veren noktaların bulunduğu dair genel bir tespit bulunmaktadır. Spor kompleksi ve düğün salonları gibi mekanlarda ise sağlık alanlarının olmadığı, bu mekanların lokasyonunun herhangi bir sağlık kurumuna yakınlığı veya uzaklığının tesadüfe dayalı olduğuna ilişkin bir gözlem söz konusudur. Sağlık hizmetinin erişimin bu denli tesadüfe bırakılması, akut kriz dönemlerinde oldukça risklidir.

1.4 Yatakların ve Uyuma Alanlarının Koşulları

Barınma alanlarında yatak yerine halı, mat, sünger, çarşaf, battaniye, sandalye vb. materyaller kullanıldığı, herkesin bir kişisel yatağa sahip olmadığı gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 1: Kent Meydanı Çadır Alanı

Fotoğraf 2: Bağlar Belediyesi Spor Salonu

Fotoğraf 3: Kurşunlu Cami

Yalnızca Diyarbakır Stadyumu'nda ildeki yurtlardan temin edilen yaylı yatakların kullanıldığı belirlenmiştir. Geçici barınma alanlarında yatılacak yer ile oturma alanlarının zeminlerinin ıslak, çamurlu ve kirli olması sebebiyle insanların sağlıksız koşullarda yaşadığı gözlemlenmiştir.

Sümer Park, Kent Meydanı, Bağlar Belediyesi Spor Salonu, Seyrantepe Spor Kompleksi, Pırlanta Düğün Salonu, Newroz Park ve Şehitlik Köşkleri Spor Salonu'nda, zemin ve yatakların kuru veya temiz olmadığı, eski ve kirli battaniyelerin kullanıldığı çadırlar olduğu tespit edilmiştir.

Zirve Park Düşün Salonu'nda, gözlem yapılan tarihte, yatak sayısının yetersiz olması sebebiyle insanların sandalyeleri birleştirerek yatak oluşturmaya çalıştığı tespit edilmiştir.

1.5. Mahremiyet

Tuvalet ve banyo ile uyuma ve giyinme için ayrılan alanlarda çocukların güvenli hissetmesi, istismar vakalarının önüne geçilmesi için çocukların mahremiyetinin sağlanması elzemdir. Gözlem yapılan 17 alandan 12⁶ tanesinde mahremiyet ihtiyacını gözetecek düzenlemelerin yapılmadığı, 17 alanın 14'ünde ise emzirme ve çocuk bakımı için bir alan oluşturulmadığı anlaşılmıştır. Amed Spor tesislerindeki 2 ayrı merkezde tesisin çay ocağı ile soyunma odalarının emzirme için kullanıldığı, Park 75 Çadır Alanı'nda ayrı bir emzirme odası olduğu ancak gözlem sırasında kontrol edildiğinde kilitli olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin branda vb. kendi buldukları yöntemlerle mahremiyetlerini sağladıkları alanlar olduğu görülmüştür. Mahremiyet alanlarının eksikliği ne yazık ki ihmal ve istismarların önünü açmaktadır. Bağlar Belediyesi Spor Salonu'nda kurulan geçici yerleşkede yaşayanların saha gözlemcilerine aktardıklarına göre alanda taciz yaşayan kadınlar olmuş ancak orada yaşayanlar tarafından müdahale edilmiş ve durdurulmuştur. Tacizi yaşayan kişilerin kendilerinin bilinmemesi, olayın detaylarının öğrenilememesi ve profesyonel ekibin zamanında yönlendirilememesi nedeniyle yaşanan durumun takibi yapılamamıştır. **Herhangi bir taciz, ihmal ve istismara dair iddiaların duyulduğu yaşam alanlarında çocukların güvenliği de tehlikeye girmektedir.**

Mahremiyet yalnızca bununla sınırlı olmasa dahi, spor salonlarında kurulan geçici barınma alanlarının bazılarında kadın ve erkek soyunma odalarının olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 4: Bağlar Spor Salonu
Kadın Soyunma Odası

⁶Sümer Park, Kent Meydanı, Bağlar Belediyesi Spor Salonu, Zirve Park Düşün Salonu, Seyrantepe Spor Kompleksi, Seyrantepe Antrenman, Pırlanta Düşün Salonu, Park 75 Çadır Alanı, Kurşunlu Camii, Newroz Park, Şehitlik Köşkler Spor Salonu ve Toptancılar Çadır Alanı'nda çocukların mahremiyetlerini sağlayacak alanların oluşturulmadığı görülmüştür. Geriye kalan 5 yerleşkeden spor salonu ve stadyum niteliğindeki alanlara kurulan geçici barınma alanlarındaki soyunma odalarının kullanıma açılması ile bu ihtiyaca yönelik çalışmalar sağlanmıştır.

1.6. Yangın Tedbiri

Geçici barınma alanlarında bir diğer çocuk güvenliği konusu çocukların elektrikli ısıtıcılardan korunmasıdır. Kendi ısınma sistemi olan, düğün salonu ve spor kompleksi gibi mekanlarda elektrikli ısıtıcıların olmaması nedeniyle güvenliğe ilişkin bir risk bulunmamaktadır. Ancak çadır alanlarında bu durum kritiktir. **Park 75 Çadır Alanı, Toptancılar Çadır Alanı, Kent Meydanı** gibi çadır alanlarında elektrikli ısıtıcıların kablolarının çocukların erişebildiği alanlarda olduğu, bu ısıtıcıların yaratacağı risklere ilişkin çocukları koruyacak herhangi bir önlemin olmadığı tespit edilmiştir.

Fotoğraf 5: Kent Meydanı Çadır Alanı

Elektrik trafolarının kablolarının açık olduğu alanlar çocuk güvenliği açısından oldukça endişe vericidir.

Çadır alanlarında yangın tedbirleri, diğer temel insani ihtiyaçlara odaklanılırken kolayca gözden kaçabilmektedir ancak 2011 yılında Van'da gerçekleşen depremde 127 çadırın yandığı ve insanların hayatını kaybettiğini yeniden hatırlamak ve hatırlatmak gerekmektedir.⁷

1.7. Işıklandırma ve Yönlendirme İşaretleri

Ziyaret edilen barınma alanlarında yönlendirme işaretlerinin ve ışıklandırmaların olmadığı veya yeterli olmadığı yönünde genel bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu durum, barınma alanlarındaki organizasyonu zorlaştırabileceği gibi, olası güvenlik risklerinin de ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Bu yönlendirmelerin olmaması, çocukların hareket imkanını tamamen yetişkinlere bağımlı kılmasının yanında, çocukların yanlarında bir yetişkin olmadan herhangi bir hizmete erişmek için çadırdan çıktığında kaybolmasına sebep olabilecek bir durumdur.

⁷ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tekin-127-cadir-yanigininda-11-kisi-odu-19827497>

2. YEMEK ALANLARI

2.1. Çocukların Gıdaya ve Suya Erişimi

Barınma alanlarında yiyecek ve güvenli su dağıtımları, tuvalet ve çöp birikintilerine uzak bir şekilde gerçekleştirilmektedir. **Yalnızca Sümer Park**'ta kurulan çadır alanında yiyecek ve su dağıtım noktalarının bu alanlara çok yakın olduğu gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 6: Kent Meydanı Çadır Alanı

Çocuklar barınma alanlarında yemeğe aileleri aracılığıyla erişebilmektedir. Yemek sıralarında izdihamların yaşandığı ve çocuklarında ezilme tehlikeleri yaşadığına ilişkin gözlemler söz konusudur. Yemek sıralarında çocuklar da aileleriyle birlikte soğukta bekleyebilmektedir ve çocukların yemeklere ayrıca erişebilmesi adına herhangi bir sistem bulunmamaktadır.

Diğer barınma alanlarındaki alan yönetimine bakıldığında birkaç yemek dağıtım noktasının belirlendiği veya gönüllüler aracılığıyla yemeklerin tek tek dağıtıldığı iyi sayılabilecek örnekler söz konusudur. Bununla birlikte çocuklar, barınma alanlarının çoğunda yetişkinlerle aynı yemekleri yemektedir. Yalnızca kek, meyve suyu ve süt gibi çocuklar için ayırıştırıcı gıdaların dağıtıldığı ifade edilmiştir. Ancak kek ve meyve suyunun çocukların her birinin gelişimsel özelliklerini kapsayan yeterli bir besin kaynağı olduğunu söylemek mümkün değildir.

17 barınma alanında çocukların temiz içme suyuna erişebildiği belirtilmiş ancak **Kent Meydanında kurulan çadır alanında çocukların hazır ve temiz içme suyuna ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.**

⁸ Yemek dağıtımlarının gerçekleşme biçimlerine dair bir örnek olarak paylaşılmıştır.

Temiz ve güvenli suların saklanmasıyla ilgili herhangi bir sorun tespit edilmemiştir, bu temel bir ihtiyacın yanıt bulması açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak bununla birlikte **Şehitlik Köşkler Spor Salonu, Seyrantepe Antrenman, Kent Meydanı, Bağlar Belediyesi Spor Salonu'nda** güvenli su yönetiminden sorumlu kişilerin olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum izdihama yol açabileceği gibi, suların güvenliğini de tehlikeye sokmaktadır.

Ziyaret edilen barınma alanlarında sular, kapalı plastik malzemelerden oluşan şişe veya bardaklar şeklinde dağıtılmaktadır.

2.2. Erişilebilirlik

Görme bozukluğu spektrumu veya herhangi bir zihinsel engeli olan yetişkin veya çocuk için alanda yönlendirmeler bulunmamaktadır. **Görevli personeller, görme bozukluğu spektrumu veya zihinsel engeli olan kişilere öncelik vererek yemekleri bizzat ilettiklerini ifade etmiştir.** Bu çaba, oldukça kıymetli olmakla birlikte aslında engelli olan kişilerin görevlilere kendini muhtaç hissetmesine sebep olabilecek kendi yapabilirliklerini gerçekleştirmeleri önünde olumsuz bir engel olarak da nitelendirilebilir.

Birçok barınma alanının engelliler için rampa ihtiyacı gerektirmeyecek şekilde düz alanlar olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte engellilerin olduğu çadır alanlarında rampaların olduğu gözlemlenmiştir. Ancak zeminlerin toprak olduğu barınma alanlarında, özellikle yağmur yağdığında çamur olması sebebiyle tekerlekli sandalye kullanan bir yurttaşın hareket etmesini oldukça zorlaştıracaktır.

3.SAĞLIK ALANLARI

3.1. Psiko-sosyal Destek Mekanizması

Barınma alanlarının yarısında psiko-sosyal destek mekanizmasının kurulmadığı tespit edilmiştir. Kimi barınma alanlarındaki sayıların değişkenliği nedeniyle bazı barınma alanlarında psiko-sosyal destek mekanizmasının kurulmadığı tahmin edilmektedir. Ancak **örneğin Diyarbakır Stadyumu gibi kalabalık bir barınma alanında psiko-sosyal destek mekanizmasının kurulmamış olması oldukça büyük bir ihmali ifade etmektedir.**

3.2. Çocukların Medikal Malzemelerden Korunması

Medikal malzemelerin kimi barınma alanlarında zaten temin edilmediği tespit edilmekle birlikte, medikal malzemelerin olduğu barınma alanlarında ise bu malzemeler sağlık çalışanlarının olduğu çadırlarda, görevlilerin gözetiminde tutulmaktadır.

4.KİŞİSEL HİJYEN

Kız çocuklarının gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak menstrual hijyen malzemeleri büyük oranda sağlanmış, ancak yetersiz veya sağlanmamış olduğu tespit edilen alanlar da tespit edilmiştir.

Seyrantepe Antrenman, Kent Meydanı, Demirok Düğün Salonu, Newroz Park Çadır Alanı, Toptancılar Çadır Alanı'nda kız çocuklarının menstrual hijyen malzemelerine erişimleri bulunmamakta ve/veya yeterli sayıda malzemeye erişilememektedir.

Bu malzemelere hemen ilk gün değil, ancak ilerleyen günlerde erişim sağlanan en az 4 barınma alanı olduğu tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, kız çocuklarının menstrual hijyene ilişkin barınma alanlarının çoğunda genel bir bilgilendirilme yapılmadığı, kız çocuklarının gelişimsel ihtiyaçlarına dayalı herhangi bir bilgilendirme mekanizmasının çoğu barınma alanında olmadığı tespit edilmiştir.

5. TUALET VE DUŞ ALANLARI

17 barınma alanından yalnızca 6'sında hem duş hem de tuvalet bulunmaktadır. Tuvalet ve duş alanlarına sahip olan barınma alanlarında ise çoğunlukla spor kompleksi gibi barınma alanlarında havalandırmaların olduğu, diğer barınma alanlarında havalandırmanın yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 7 ve 8: Kent Meydanı Çadır Alanı Tuvalet ve Duş Alanı

Barınma alanlarındaki tuvaletlerin kirli olduğuna ilişkin tespitler de söz konusudur.

Toptancılar Çadır Alanı, Kurşunlu Camii, Amed Spor Şeyhmus Özer Tesisi, Pırlanta Düğün Salonu, Seyrantepe Spor Kompleksi, Bağlar Belediyesi Spor Salonu, Kent Meydanı ve Sümer Park Çadır Alanı'nda duş alınacak alanlar bulunmamaktadır. Duş alınacak alanların olmaması salgın hastalıkların yaşanmasına neden olabileceği gibi çeşitli sağlık risklerini de çoğaltmaktadır ve önemli bir ihlali ifade etmektedir. Toptancılar ile Kent Meydanı'ndaki çadır alanında tuvalet dahi bulunmamakta, alanda yaşayanlar en yakın caminin tuvaletini kullanmaktadır.

Bağlar Belediyesi Spor Salonu'nda cinsiyetlendirilmiş yalnızca birer tuvalet olduğu ve bunun yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Çadır alanları yapısı içinde kurulmamış olsa da Park 75 Çadır Alanı'nda çocuklara özel daha önceden yapılmış lavabolar olduğu ve Amedspor Şeyhmus Özer Tesisi'nde kalanların da kullanabildiği çocuklara ayrılan lavabo ve tuvaletlerin olduğu belirlenmiştir. **Bu iki barınma alanı dışında çocuklar için ayrı bir duş ve/veya tuvaleti olan herhangi bir yer bulunmamaktadır.**

Barınma alanlarının hiçbirinde sosyal çalışmacıların ya da gönüllülerin çocuklara lavabo ve tuvaletlerde hijyenlerini sağlamalarına dair bir bilgilendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Yalnızca Park 75 Çadır Alanı tuvaletlerinde asılı fişler yoluyla çocuklar bilgilendirilmeye çalışılmış, Kent Meydanı'na kurulan çadır alanında ise sadece ailelere bilgilendirme yapma yoluna gidildiği görülmüştür.

6. ALTYAPI VE GÜVENLİK

6.1. Atık Yönetimi

Afet bölgelerindeki geçici barınma koşulları atık yönetimi gözetilerek düzenlenmediği takdirde salgın riski artmaktadır.

Seyrantepe Antrenman, Bağlar Belediyesi Spor Salonu, Şeyhmus Özer Amed Spor Kompleksi, Demirok Düğün Salonu, Zirve Park Düğün Salonu, Seyrantepe Spor Kompleksi, Pırlanta Düğün Salonu, Kurşunlu Camii, Newroz Park, Şehitlik Köşkler Spor Salonu ve Toptancılar Çadır Alanı'nın içinde olduğu 11 geçici barınma alanında atık yönetiminin sağlanmadığı gözlemlenmiştir.

Çadır kenarlarında çöp poşetlerinin biriktiği Toptancılar gibi çadır alanları olduğu görülmüş, Zirve Park Düğün Salonu'ndaki temizliğin ise düğün salonu sahibi ile kalan kadınlar tarafından sağlandığı öğrenilmiştir. Barınma alanlarındaki temel problemlerden birinin atıkların tasfiyesine yönelik yeterli planlamanın yapılmaması olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Atık konteynirlerinin da çocuklardan uzak noktalara yerleştirilmediği, düzenli olarak bertaraf edilmediği 8 alan öne çıkmıştır. Spor salonlarının çoğunun koşullarının bu atıkların kaldırılması ve çocuklardan uzak bölgelerde konteynirlarda biriktirilmesi için yeterli alana, yönetim planına ve/veya insan gücüne sahip olmadığı görülmüştür. Örneğin **Bağlar Belediyesi Spor Salonu'nda** çöp konulacak ayrı bir alanın olmadığı tespit edilmiştir. Cami, düğün salonu gibi alanlarda da bu atıkların konteynirlarda, belirli ve çocukların erişemeyeceği alanlarda toplanmasının zorluğu tespit edilmiştir.

Çocukların kimyasal ve medikal atıklardan korunmadığı, Amed Spor hariç, spor salonları ile düğün salonlarının yoğunlukta olduğu 8 geçici barınma alanı ile karşılaşmıştır. Geri kalan alanlarda yapılan izlemede kimyasal ve medikal atıklara rastlanmamıştır. Yalnız Newroz Park Çadır Alanı'nda çöplerin görevlilere teslim edilerek dışarı atıldığı bilgisine kesin olarak erişilmiştir.

Kullanılan bebek bezi ve menstrual hijyen malzemelerinin ayrı bir şekilde imhası barınma alanlarının neredeyse hiçbirinde gerçekleşmemektedir.

Barınma Alanlarında yoğun olarak plastik kullanımı söz konusudur ve tabldotlar tabaklar kullanılmaktadır. Her gün doğada kaybolması uzun zaman alan, geri dönüştürülmesi mümkün olmayan tonlarca atık madde birikmektedir.

7. ÇOCUK ALANLARI

7.1. Oyun Alanlarının Varlığı: Yaşa, Gelişimsel Özelliklere Göre Çeşitliliği

Barınma alanlarının çoğunda çocuklar için oyun çadırları bulunmamaktadır. Çadır alanlarının bazılarında çocuk oyun parkları bulunmakta ancak hava koşulları çocukların dışarıda uzun zamanlar geçirmesine izin vermemektedir. Kapalı spor kompleksi veya düğün salonlarında ise boş alanlar olsa dahi çocukların oyun oynaması için ayrılmış özel alanların olmadığı tespit edilmiştir. Açık oyun alanları çocukların fiziksel, entelektüel, duygusal gelişimine katkı sağlayacak imkanlar sunmayan standart oyun park alanlarını içermektedir.

Bebekler ve küçük yaştaki çocuklar için ayrı oyun alanları bulunmamaktadır. Yalnızca bir barınma alanında ailelerin inisiyatifine bağlı olarak oyun alanı yaratılmaya çalışılmıştır. Özetle, çocukların yaşları, gelişimsel özellikleri ve farklı engellilik durumları göz önünde bulundurulmamış, çocukların oyun hakkına yönelik kamu otoritelerinin herhangi bir çabası olmamıştır. Nitekim oyun parklarına erişimi olan çocukların mevsim koşullarından veya yaşadıkları travmatik deneyimlerinden dolayı bu alanları kullanmadıkları gözlemlenmiştir. Kamu otoritelerinin çocukların yaşadığı veya yaşamış olduğu travmalarla baş etmeleri için kolaylaştırıcı mekanizmalar yaratmaları oldukça elzemdir.

7.2. Oyun Alanlarının Güvenliği

Çocuk oyun alanları, yetişkinlerin de kolayca erişip kullandığı alanlardadır. Çocuk oyun alanlarının olmadığı barınma alanlarında da çocuklara oyun oynayabilecekleri herhangi bir alan sunulmamıştır. Çocukları çevreden gelebilecek herhangi bir riskten koruyacak hiçbir önlem bulunmamaktadır. Bu durum, özellikle büyük travmatik bir deneyimin yaşandığı bir bölgede, herhangi bir yetişkinin çocuklarla temas kurarken neden olabileceği yeni bir travma düşünüldüğünde ciddiye alınması gereken bir riski ifade etmektedir. Bu nedenle çocukların vakit geçirdiği tüm alanların çocuklarla çalışan uzmanların gözetiminde olması gerekmektedir. Bu riskler, yalnızca iletişime dayalı bir travma olarak değil, çeşitli istismar biçimleri açısından da değerlendirilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçici barınma alanlarındaki altyapı, donanım ve hizmetlerin pek çoğu onur kırıcı bir yaşam koşuluna, bir diğer ifadeyle insan hakları ihlallerine işaret etmektedir. Kriz dönemlerinde en temel ihtiyaçları içermesi nedeniyle kullanılan “insani yardım” tanımı, birbirinden farklı gruplar (çocuklar, kadınlar, LGBTİ+’lar, yaşlılar, engelliler vb.) açısından farklı standartları ve koruma mekanizmalarını içermektedir.

İnsani yardımlara dair standartlar, her koşulda devletin koruma, saygı gösterme ve yerine getirme yükümlülükleriyle birlikte ele alınmalıdır.

Herhangi bir felaketin birer doğal afet olarak adlandırılabilmesi için, bu felaketler yaşanmadan evvel en başta kent planlamalarının doğru bir şekilde yapılmasını gerektirmektedir. Ancak büyük bir yıkımın olduğu ve 39.672 kişinin hayatını kaybettiği bir felaketi doğal afet olarak adlandırmak mümkün değildir. Bu durum, devletin koruma yükümlülüğünü yerine getirmediğini de ortaya koymaktadır.

Yaşanan yıkım, devletin insan hakları yükümlülükleriyle birlikte yeniden düşünüldüğünde, devlet, barınma alanlarında hayatta kalan insanların haklarını tazmin etme ve onarım sorumluluğu çerçevesinde insan onurunu incitmeyen koşulları tartışmasız bir biçimde sağlamak zorundadır.

Bu çerçevede:

Diyarbakır’da gözlem yapılan geçici barınma alanlarının bir çoğu mevsim şartlarına uygun değildir. Çadır alanlarındaki sakinler izolasyona sahip çadırlarda kalmadıklarını, soğuktan etkilendiklerini ifade etmişlerdir. **Herkesin yatağa sahip olmaması, sünger, halı, battaniye, mat vb. hijyenik olmayan, ısı yalıtımı sağlamayan koşullarda yatılması, mevsim koşulları göz önünde bulundurulduğunda orta ve uzun vadede ciddi hastalıklara yol açacaktır.** Bu koşulların bir an önce ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Kentte hala hasar tespit çalışmalarının sürüyor olması sebebiyle barınma alanlarının çevresindeki yapıların güvenli olduğuna emin olunması, buna bağlı önlemlerin alınması, gerekiyorsa barınma alanlarının yerlerinin değiştirilmesi gerekmektedir.

Tuvaletlerin kirliliğine ilişkin tespitler bulunmakla birlikte, duş alanı olmayan barınma alanları da bulunmaktadır. **Duş alanlarının olmaması, tuvaletlerin kirliliği veya kimi yerde her ikisine ulaşımın zorluğu, ciddi sağlık sorunlarına yol açabilecek bir insan hakkı ihlidir. İstisnasız ve acilen müdahale edilmesi gerekmektedir.**

Barınma alanlarında kayıt sistemi bulunuyorsa dahi bunun düzenli veya özel ihtiyaçları kapsayan bir çerçevesi olmadığı gözlemlenmiştir. Kayıt sisteminin kapsamlı olması sağlanmalıdır.

Çocuklar gibi yetişkinlere de barınma alanlarındaki düzene dair yeterince bilgilendirme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Barınma alanlarındaki nüfus ile görevlilerin sayısının paralel olmadığı, görevlilere erişimin zor olduğuna dair gözlemler bulunmaktadır. Görevli sayısı nüfus ile uyumlu olmalıdır.

Toplu yaşam alanlarında çocukların güvenliğini sağlayacak önlemlerin acilen alınması, mahremiyetlerini sağlayacak alanların oluşturulması ve çocukların bilgi alabileceği, öneri sunabileceği, şikayet başvurusu yapabileceği çok dilli çocuk dostu mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Çadırkentler veya bu tür toplu yaşama alanlarında çocuk koruma mekanizmalarının oluşturulmaması halinde çocuklara karşı çeşitli istismar suçlarının işlendiği pek çok örnek olduğu hatırlanmalıdır.⁹ Çocuk koruma mekanizmalarının bağımsız olması ayrıca önemli olduğundan, bu mekanizmaların oluşumunda sivil toplum örgütleri ve meslek odaları ile eşgüdümlü çalışılmalıdır. Sivil toplum ile eşgüdümlü çalışmak, "İnsani Yardım Çalışmalarında Çocuk Koruma'ya Yönelik Asgari Standartlar"¹⁰ arasında da önemli bir yere sahiptir.

Barınma alanlarının bazılarında, barınma alanına özel tahsis edilmiş sağlık alanları bulunmamaktadır. Akut kriz yaşanan bir bölgede sağlık hizmetlerinin yetersiz hatta ulaşılamaz olması temel insan haklarının ihlalidir. Her barınma alanında en az bir sağlık noktası oluşturulmalı ve hazırda bir ambulans bekletilmelidir.

En az 4 barınma alanında kız çocuklarının menstrual hijyen malzemelerine hiç erişemediği tespit edilmiş, kimi barınma alanlarında ise birkaç gün sonra bu malzemeler temin edilmiştir. Hijyenik ped ve bez gibi hijyen malzemelerine erişimin olmaması kişinin bedensel sağlığı açısından pek çok riski de beraberinde getirmekte, önemli bir insan hakkı ihlaline işaret etmektedir. Bunun bir an önce yerine getirilmesi gerekmektedir.

Yemek için kuyrukların olması, izdihamların yaşanmasına mahal verecek bir organizasyonsuzluk oldukça onur kırıcıdır. Güvenlik açığı da yaratan bu organizasyonsuzluğun sürmesi, mevsim koşullarıyla birlikte düşünüldüğünde de insan sağlığı açısından risklidir.

Barınma alanlarının bazılarında çöplerin biriktiğine, çöplerin açık bir şekilde durduğuna dair tespitler bulunmaktadır. Atık yönetimi yapılmaması, atıkların zamanında bertaraf edilmemesi ve barınma alanında yaşayan kişilerden uzak bir konteynır alanı oluşturulmaması salgın hastalıklara ve daha birçok sağlık problemine yol açmaktadır.

Barınma alanlarında yönlendirme ve ışıklandırma sistemlerinin yeterli ve çok dilli olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, çocukları yetişkinlere bağımlı kılabileceği gibi barınma alanlarında yaşayan çocukların kaybolmasına da neden olabilecek niteliktedir. Yönlendirme levhalarının çok dilli ve çocukların anlayabileceği şekilde yazılması, ayrıca ışıklandırma sisteminin herkesin güvende hissettirdiğinden emin olunmalıdır.

Barınma alanlarında, çocukların erişebileceği yerlerde duran, güvenlik önlemleri alınmamış elektrikli ısıtıcılar ve elektrikli trafolar, çocuk güvenliği açısından ciddi risk oluşturmaktadır. Bu riskler bir an önce daha korunaklı hale getirilerek ortadan kaldırılmalıdır.

Çocuklar için ayrı tuvalet ve duş alanlarının çoğu barınma alanında olmadığı görülmüştür, bu durum çocukları istismara açık hale getirmektedir. Kamu otoriteleri barınma alanlarındaki istismar iddialarını takip etmelidir. Herhangi bir istismar vakası olduğu bilinen bir barınma alanında çocukların beden bütünlüğü ve kişilik hakları da risk altındadır. Çocukların yetişkinlerden ayrı, mahremiyetlerini muhafaza edebilecekleri alanlara ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunun bir an önce sağlanması gerekmektedir.

⁹ Son yaşanan depremlerden birisi olan İzmir Seferihisar'da da istismar vakalarının yaşandığına ilişkin bilgiler bulunmaktaydı. İzmir Seferihisar Depremi'ne dair kapsamlı bir bilgi sunan raporu incelemek için: https://derinyoksullukagi.org/wp-content/uploads/2020/11/30Ekim2020_IzmirSeferihisarDepremi_CocukHaklariTemelliGozlemRaporu.pdf

¹⁰ İnsani yardım çalışmalarında çocuk korumaya yönelik asgari standartlar, Çocuk Çalışma Grubu (2012): <https://www.unicef.org/turkiye/media/4526/file/%C4%B0NSAN%C4%B0%20YARDIM%20%C3%87ALI%C5%9EMALARINDA%20%C3%87OCUK%20KORUMA'YA%20Y%C3%96NEL%C4%BOK%20ASGAR%C4%B0%20STANDARTLAR.pdf>

Barınma alanlarının çoğunda, farklı yaş gruplarını, gelişimsel özellikleri ve bu farklı grupların ihtiyaçlarını kapsayan oyun alanları bulunmamaktadır. Zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için gerekirse ayrı barınma ve oyun alanlarının kurulması, saygınlıklarının güvence altına alınması, özgüvenlerini geliştirmelerini ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartların sağlanması gerekmektedir.

Barınma alanlarının sivil toplum örgütleri ve meslek odalarının çalışmalarına açık olmalı, daha da ötesi kamu otoriteleri sivil toplum ile eşgüdümlü çalışmalıdır. Ortak çalışmak, toplu yaşam alanlarında ihlallerin önlenmesi ve ihlallere müdahale anlamında bir güç birliği doğuracaktır.

EK:GEÇİCİ BARINMA ALANLARI KONTROL LİSTESİ*(Sahadaki geri bildirimlere göre güncellenmiş halidir.)*

Barınma Alanının İsmi/Yeri :

Dolduran Kişi :

Barınma Alanında kaç çadır var :

Barınma alanında kaç kişi yaşıyor :

GEÇİCİ BARINMA ALANI KONTROL LİSTESİ

	Tesisler	Evet/ Hayır	Açıklama	Kaçıncı Gün Sağlandı ?
Barınma Alanları	Barınma alanında kayıt sistemi var mı?			
	Mevcut barınma alanları mevsim şartlarına uygun mu?			
	Yatağı var mı? Ne üzerinde yatılıyor(mat, battaniye, halı)?			
	Zemin ve yataklar kuru ve temiz mi? (sahadaki arkadaşlara not, çamur gibi pisliklerden bahsediyoruz)			
	Oturma alanları kuru ve temiz mi?			
	Isıtıcıların bulunduğu alanlarda çocuk güvenliği önlemleri alınmış mı?			
	Yaşam alanlarında çocukların mahremiyet ihtiyacını gözetecek düzenlemeler var mı?			
	Emzirme ve çocuk bakımı için alan var mı? (erken yaş dönemi için)			
	Geçici barınma alanlarında yönlendirme işaretlemeleri ve ışıklandırma yapılmış mı?			
	Barınma alanları çökme tehlikesi olan yapılara uzak güvenli bir alana kurulmuş mu? Etrafındaki binaların hasar tespit raporu yapılmış mı?			
	Barınma alanları doğal (taşkın tehlikesi, hava koşulları vs.) ve insan kaynaklı tehlikelerden nispeten güvenli alanlarda mı kuruldu? (sel tehlikesi haritaları, geçmiş veriler ve yerel halkın önerileriyle birlikte karar verilebilir)			
	Barınma alanı mevcut yardım alanlarına/ sağlık tesislerine yakın mı ve/veya barınma alanı içinde sağlık alanı var mı?			
	Barınma alanları ile yemek/tuvalet gibi ihtiyaç donanımları birbirinden uzak ise çocuğun kaybolmamasını sağlayacak, izleyip eşlik edecek bir mekanizma var mı?			
	Çocuklara yönelik şikayet-öneri-bilgi masası var mı?			
	Bilgilendirme mekanizmaları ve sağlanan hizmetler alanda konuşulan dilleri kapsıyor mu?			
	Görevlilere kolay erişilebiliyor mu?			
	Görevli sayısı, barınma alanında kalan nüfus için yeterli mi? (görevli sayısını ve niteliklerini öğrenebilirsenez şahane olur)			

Yemek Alanları	Çocuklar yemek dağıtımını yapılan alanlara erişebiliyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda çocukları kalabalık, izdiham ve sıkışmadan koruyacak alan yönetimi yapılıyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda görme bozukluğu spektrumunda olan kişiler için yönlendirmeler var mı?			
	Çocuklar için yaşa uygun gıda (taze hazırlanmış, çeşitli gıda grupları) tedarigi yapılıyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda tekerlekli sandalyeler için rampalar var mı?			
	Yiyecek ve güvenli su kaynakları tuvaletlerden ve çöplerden uzakta saklanıyor mu?			
Sağlık Alanları	Sağlık alanları farklı engellik gruplarına göre erişilebilirliği sağlayacak donanımlara sahip mi? (rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar vb.)			
	Çocukların psiko-sosyal destek alabilecekleri bir alan var mı?			
	Çocuklar, zarar görebilecekleri medikal malzemelerden korunuyor mu?			
Kişisel Hijyen	Bebek bezi sağlanıyor mu?			
	Kız çocuklarına menstrual hijyen hakkında bilgi veriliyor mu?			
	Kız çocuklarının gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak menstrual hijyen malzemeleri sağlanıyor mu?			
	Kullanılmış menstrual malzemelerinin ayrı bir şekilde imha edilmesini sağlanıyor mu?			

Çocuk Alanları	Çocuk alanları farklı engellik gruplarına göre erişilebilirliği sağlayacak donanımlara sahip mi? (rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar vb.			
	Çocuklar ve aktiviteler için yeterli açık ve kapalı alan mevcut mu?			
	Açık/kapalı oyun alanları çocuk gelişiminin tüm alanlarını (sosyal, fiziksel, entelektüel, yaratıcı ve duygusal) destekliyor mu?			
	Bebekler ve küçük çocuklar için ayrı bir açık oyun alanı var mı?			
	Oyun alanları yararlanıcılarının sayısı için yeterli mi?			
	Kapalı oyun alanlarında uygun havalandırma/ hava sirkülasyonu var mı?			
	Çocuk alanları güvenlik için uygun şekilde bariyerle yetkisiz/uygunsuz yetişkinlerin erişimini kısıtlıyor mu?			
	Ekipmanlarda keskin aletler var mı?			
	Çocuklar tarafından kullanılanlardan ayrı personel, ebeveynler ve diğer ziyaretçiler için bir oda bulunuyor mu?			
Tuvalet ve Duş Alanları	Tuvaletler çocukların kullanımına göre tasarlanmış mı/ erişilebilir mi?			
	El yıkama yerleri çocukların kullanımına uygun mu?			
	Duş alanları var mı?			
	Tuvaletler ve duş alanlarında uygun havalandırma var mı?			
	Çocuklara yönelik tuvalet ve duş alanları mevcut mu?			
	Kız ve erkek çocuklar için ayrı tuvaletler var mı?			
	Çocuklara tuvalet hijyen bilgilendirmesi veriliyor mu?			

Altyapı ve Güvenlik	Salgın riskini azaltmak için atık yönetimi yapılıyor mu?			
	Lavabo/tuvaletlerde yeterli drenaj oluşturuldu mu ve çocuklardan izole edildi mi?			
	Doğal ve insan kaynaklı afet durumunda çocukların güvenli bölgelere tahliye edilmesine ilişkin plan yapıldı mı?			
	Yangın söndürücü ve ilk yardım çantası çocukların erişemeyeceği alanlara yerleştirildi mi?			
	Çocuklar içme suyuna erişebiliyor mu?			
	Güvenli su, kirlenme olasılığının düşük olduğu güvenli bir yerde/alanda tutuluyor mu?			
	Güvenli su yönetiminden sorumlu kişiler var mı?			
	Suyun güvenliğine ilişkin (elle veya temizlenmemiş nesnelere dokunulmaması, kontaminasyonun önlenmesi vs) bilgilendirme yapılıyor mu ve su kapları daima kapalı tutuluyor mu?			
	Çocuklar kimyasal ve medikal atıklardan korunuyor mu?			
	Atık/çöp konteynirleri çocuklardan uzak, belirlenmiş alanlarda tutuluyor mu ve düzenli olarak bertaraf ediliyor mu?			
	Etnik/dini vs. çatışma eğilimi olan alanlar var mı? (/çocuklar için koruma önlemleri alındı mı?)			

